

PROF. DR. MEHMET ALTAY KÖYMEN
(1916-9.11.1993)

*Süleyman ÖZBEK**

Tarih Bölümü Gene Türk Tarihi emekli Profesörlerinden M. Altay Köymen, 9 Kasım 1993 tarihinde tedavi gördüğü Hacettepe Hastanesi'nde Pankreas kanserinden vefat etti.

Merhum hocamız, 1916 yılında, Ankara'nın Haymana kazasına bağlı Deveci köyünde dünyaya geldi. Babasının Çanakkale'de vatan müdafasında şehit olması üzerine anneanesi tarafından yetiştirildi. İstanbul Haydarpaşa Öğretmen Lisesi'nden 1935 yılında mezun oldu. Bir süre öğretmenlik yapan Köymen, 1936 yılında kayıt olduğu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nden 1940 yılında mezun oldu. Prof. Dr. Fuat Köprülü nezaretinde hazırladığı Kirman Selçukluları Tarihi tezle Doktor ünvanını aldı. 1944 yılında Fakültemiz Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne asistan olan Köymen, 1948 yılında "Büyük Selçuklu Tarihi Çerçevesi İçinde Sancar'ın Meliklik Devri" tezi ile Doçent oldu. "Büyük Selçuklu-İmparatorluk Devri" başlıklı tezi ile de Profesörlüğe yükseltildi.

1951-1953 yılları arasında İngiltere'de ilmî araştırmalarda bulunan M. Altay Köymen, 1975 yılında da Hamburg Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak Türk tarihi ve Selçuklu tarihi üzerine dersler verdi.

Tarih Bölümü Başkanlığı, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı, görevlerinde bulunan Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen, Middle Eastern Studies Association (Mesa), Türk Tarih Kurumu (TTK) ve Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü'nde üyelikte bulunmuştur.

Almanca, İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça bilen Merhum Köymen, başlıca Orientalistler, Türk Tarih Kurumu Kongreleri, Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi, Osmanlı öncesi ve Osmanlı Tarihi Kongresi ve Tarihte Türk Devletleri Sempozyumu olmak üzere pek çok Sempozyum ve Kongrelere katılmış ve sahasında orjinal tebliğler sunmuştur.

* A.Ü.D.T.C.F. Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi.

Selçuklu Tarihi sahasında yeri asla doldurulamayacak olan Hocamıza Allah'tan rahmet diler ilim alemine başsağlığı dileriz.

Profesör Mehmet Altay Köymen'in eserleri*:

Makaleler:

- 1- "Selçuklu Devri Kaynaklarına Dair Araştırmalar, I. Büyük Selçuklu İmparatorluğuna Dair Münşeât Mecmuaları", Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. VII., s. 537-648.
- 2- "Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Kuruluşu, I", DTCFD. XV/1-3 (1957), s. 97-191; II, DTCFD. XV/4 (1957), s. L-107; III, DTCFD. XVI/3-4 (1958), s. 1-66.
- 3- "Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda Oğuz İsyanı", DTCFD., C. V (1947), s. 159-173... Almanca tercümesi: "Oghusen Aufstand". Aynı dergi s. 174 vd.
- 4- "Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihinde Oğuz İstilâsı", DTCFD, C. V (1947), s. 563-620.. Almanca tercümesi "Der Oghusen Einfall und Seine Bedeutug, aynı dergi, 621 vd.
- 5- "Anadolu'nun Fethi", Diyanet İşleri Başkanlığı, Dergisi, S. 1., 1961, s. 89-122.
- 6- "Alp Arslan Zamanı Selçuklu Saray Teşkilatı ve Hayatı", Tarih araştırmaları Dergisi, IV/6-7 (1966), s. I-100.
- 7- "Alp Arslan Zamanı Selçuklu Hükümet Teşkilatı", Selçuklu Araştırmaları Dergisi, V-VI (1981), s. 1-111.
- 8- "Alp Arslan Zamanı Selçuklu Askeri Teşkilatı," Selçuklu Araştırmaları Dergisi [SAD], V (1967), s. 1-74.
- 9- "Alp Arslan Zamanı Türk Toplum Hayatı", SAD, IV (1973), s. 1-73.
- 10- "Alp Arslan Zamanı Selçuklu Kültür Müesseseleri, I, Üniversiteler", SAD, IV (1977), s. 75-125.
- 11- "Alp Arslan Zamanı Selçuklu Devri Şiirlerine Göre Türklerin Kültür Seviyesi", SAD, V (1978), s. 119-143.
- 12- "Alp Arslan Zamanı Türk Evi", SAD, III (1971), s. 1-14.
- 13- "Alp Arslan Zamanı Türk Beslenme Sistemi", SAD, V (1978), s. 15-50.
- 14- "Alp Arslan Zamanı Türk Giyim-Kuşamı", SAD, V (1978), s. 54-89.
- 15- "Selçuklu Devri İktisadî Hayatına Dair Notlar: Alp Arslan Zamanı Ziraat ve Hayvancılığı", SAD, V-VI (1983), s. 117-149.
- 16- "Alp Arslan Zamanı Selçuklu İmparatorluğu Dini Siyaseti", IV (1977), s. 127-155.
- 17- "Selçuklu Devrinde Türk-İranlı İşbirliği", İran Devletinin Kuruluşunun 2500. Yılı-dönümü Münasebetiyle Armağan, 1971, s. 293-327.
- 18- "Selçuklu Hükümdarı Togan Şah," N: Lugal Armağanı, Ankara, 1968, s. 397-401.
- 19- "Selçuklu Sikkelerine Göre Sultanların Ünvanları", Zeki Veledi Togan Armağanı, İstanbul, 1955.

* Merhum hocamız, kendisini son günlerinde yaptığımız ziyaretlerin birisinde bize eserleri ile ilgili geniş bir liste vermiş idi. Burada bu liste kullanılmıştır.

- 20- "Selçuklu Devrinin Özellikleri", Atsız Armağanı, İstanbul, 1976, s. 355-369.
- 21- "Türk Tarihinde Kültür Mücadelesi", Türk Kültürü, IV/48 (1966), s. 1118-1126.
- 22- "Selçuklu Veziri Nizâmü'l-Mülk ve Tarihi Rolü", Milli Kültür, I/5 (1977), s. 9-16.
- 23- "Türk Meydan Muharebeleri ve Bunlar Arasında Malazgirt Meydan Muharebesi'nin Yeri", Türk Kültürü, IV/46 (1966), s. 851-853.
- 24- "Malazgirt Meydan Muharebesinde Rol Oynayan Unsurlar", Milli Kültür, I/18 (1977), s. 8-11.
- 25- "Miriyokefalon Meydan Muharebesi", Milli Kültür, I/9 (1977), s. 27-30.
- 26- "Türk İçtimai Nizamı", Tercüman, 8 Ekim 1974.
- 27- "Kirman Selçukluları Tarihi", DTCFD, II (1943), s. 127-131.
- 28- "Son Irak Selçuklu Hükümdarı II. Tuğrul ve Zamanı", A.Ü. Fen-Edb. Fak. Derg., sayı: 13, s. 218.
- 29- "Büyük Selçuklu Devrine Ait Münşeât Mecmuası", DTCFD, VIII (1951).
- 30- "Müdafacılara Cevap", Medeniyet Gazetesi, 3 Mart 1955.
- 31- "Selçuklular'da Devlet", Belleten, LI/201 (1988), s. 1359-1363.
- 32- "Türkiye Selçukluları Devleti", Tarihte Türk Devletleri Sempozyumu, Ankara, 1987, s. 277-384.
- 33- "Kırk Yılımı Dolduran Çok Partili Demokrasi Devrinde Liderler," Yeni Forum, 15 Ocak 1989 sayısı s. 42-47.
- 34- "Tarihin Işığında anadolu Savunması (Dünü, Bugünü ve Yarını)" Yeni Forum, Mayıs 1990 sayısı, s. 64-73.
- 35- "Tarihin Işığında Orta Doğu (Dünü, Bugünü ve Yarını)", Yeni Forum, Nisan 1991 sayısı, s. 45-52.
- 36- "Türkler'in Anadolu'da Deniz'e İlk Ulaşmaları ve Türk Dehasının Jeopolitikten Faydalanarak Medeniyet Kurmada Gösterdiği Üstünlük", Milli Kültür, S. 3-4 (1977), s. 8-12; 13-16.
- 37- "Selçuklularda Devlet, III. Tarihi ve Siyasi Bakımlardan." Belleten LIV/209 (1990).
- 38- "Mehmet Fuat Köprülü", Milli Kültür, 2 (11), S. 21-24; 2 (12), s. 13-16 Bibliyografya.
- 39- "Yeni Üniversiteler Kanunu Münasebetiyle Bazı Düşünceler", Türk Kültür Dergisi, 19 (219), 3/4.81, 36-39.
- 40- "Selçuklu Hükümdarı Büyük Alâeddin Keykubad ve Anadolu Savunması". Belleten, 52 (205); s. 1539-1545 Bibliyografya.
- 41- "Malazgirt Meydan Muharebesi'nin 919. Yıldönümü", Milli kültür, (75) s. 2-5.
- 42- "Selçuklu Devri Kaynaklarına Dair Araştırmalar Risale-i Şeceriye", Doğu Dilleri, 1(3), 1969, s. 15-55.

- 43- "Türk Tarihinde Kültür Mücadelesi", Önsya Mecmuası, 2 (18/19), 2/3.67,2-4.
- 44- "İsmail Hâmi Danişmend'in Ölümü ve Düşündürdükleri", Önsya Mecmuası. 2 (21), s. 4-5.
- 45- "Selçuklu Tarihinin Devirlere Taksimi Meselesine Dair", Tarih araştırmaları Dergisi, 2 (2/3), 1964, s. 83-89.
- 46- "Prof. Mehmet Fuat Köprülü'nün Tarihe Dair İlk Yazıları", Türk Kültürü, 4 (47), s. 20-31.
- 47- "12 Mart Muhtırası'nın Mânâ ve Mahiyeti Üzerinde Bazı Düşünceler." Türk Kültürü, 10 (18), s. 122-124.
- 48- "Ölümünün 7. Yılı Münasebetiyle: Fuat Köprülü ve (Muhit)", Türk Kültürü, 11 (128), s. 7-11.
- 49- "Einge Bemerkungen Zur Geburt Der Neven Türkei Cult." Turcica, 8/10, 1971/73, 10-14.
- 50- "Türk Dili ve Millî Bütünlüğümüzdeki Yeri." İlim teknik kültür, 1(1), s. 6-8.
- 51- "1976 Dünyü Kadınlar Yılı Münasebetiyle Devlet Kurtaran Örnek Bir Türk Kadını: [Harezmlî Altuncan Hatûn]", Millî Kültür, 1 (1), s. 44-45. Bibliyografya.
- 52- "Türk Kurtuluş Harekatının İyi Bilinmeyen Bir Yanı General Fuat Cebesoy'un Moskova Büyük Elçiliği ve Kronstadt Denizcileri Ayaklanması'nın Bastırılmasında Oynadığı Rol", Millî Kültür, 1(10), s. 7-10 Bibliyografya.
- 53- "Gök Türk Kağanlığı Adlı Bir Yazı Münasebetiyle Bazı Mülâhazalar." İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3(3/4), 1954, s. 103-118.
- 54- "İslâm Açısından Malazgirt Meydan Muharebesi". Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi, 10(110/111), s. 217-223.
- 55- "Milletlerarası ve akademiler". Türk kültürü, 6 (67), s. 68, 2-6.
- 56- "1973 Paris Oryantalistler Kongresi'nde Doğu Almanya Halk Cumhuriyeti İlim Adamlarının Doğuyu Görüşleri". Millî Kültür, 1(2), 2. 1977, s. 70-71.
- 57- "Türk Tarihinde Araştırma Metodu", Millî Kültür, (81), s. 12-22. Bibliyografya.
- 58- "Malazgirt Meydan Muharebesinin Diğer Meydan Muharebeleri arasındaki Yeri ve Önemi", Belleten, LII/206 (1989), s. 375-379.
- 59- "Selçuklu Devri Hukuku". Türk Dünyası Dergisi, 66 (1992), s. 11-18.
- 60- "Tarih Işığında Dünya Türklüğü ve Türkiye (Dünü, Bugünü, Yarını)", Türk Yurdu, XII/58 (1992), s. 15-25.

Kıtaplar:

- 1- *Mehmed Neşri*: Kitâb-ı Cihannümâ, 2c., Hazırlayan: Faik Reşit Unat-Mehmet Altay Köymen, T.T.K. Yay., Ankara, 1949, XII+VIII+843 s.
- 2- *Mehmed Neşri*: (-1520?): Neşri Tarihi, 2c., Hazırlayan: Mehmet altay Köymen, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınlari: 525, Ankara, 1983-1984. 1c.: 198 s.; 2c., 239 s.

- 3- *Nizâmü'l-Mülk, Siyerü'l-Mülûk veya Siyâsetname*, cilt: 1. (Farsça metin) nşr. Mehmet altay Köymen, DTCF yay. no: 268, Ankara, 1976.
- 4- *Nizâmü'l-Mülk-Siyâsetname*, c. 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982.
- 5- *Nizâmü'l-Mülk: Siyâset-nâme*, Hazırlayan: Mehmet Altay Köymen, 2. baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları: 510, Gençlik Basımevi, İstanbul, 1990. XXV+322 s.
- 6- *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi*, C. I., Selçuklu Tarih ve Medeniyet Enstitüsü Yayını, Ankara, 1979.
- 7- *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi*, İkinci İmparatorluk Devri, Iib. T.T.K. Yay., Ankara, 1954.
- 8- *Tuğrul Bey ve Zamanı*, M.E.B. Kültür Yay., İstanbul, 1976.
- 9- *Alp Arslan ve Zamanı*, M.E.B. Yay., İstanbul, 1971 (2. baskı, Ankara, 1983).
- 10- *Selçuklu Devri türk Tarihi*, Ay-Yıldız Matbaası, ankara, 1983.
- 11- *Selçuklu Devri türk Tarihi*, T.T.K. Yay., ankara, 1989, 310 s.
- 12- *Tuğrul bey*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1986, 140 s.
- 13- *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi Çerçevesi İçinde Melik Sancar ve Zamanı* (Doçentlik Tezi olarak hazırlanan bu eser henüz basılmamıştır).
- 14- *Tarih: Lise I* (Mehmet altay Köymen) İstanbul, 1989, 240 s.
- 15- *Tarih: Lise II*. Mehmet Altay Köymen, Mehmet Ali Ünal), istanbul, 1990, 240 s.
- 16- *Tarih: Lise II*. (Mehmet altay Köymen, Salim Koca, Baykal Özel), İst. 1991, 205 a.
- 17- *Tarih: Lise III*. (Mehmet Altay Köymen, İbrahim Atnur, Baykal Özel), İstanbul, 1991, 205 s.

Türkçe olarak Neşredilen İslam Ansiklopedisindeki (İA) Maddeler:

- 1- Sencer, İ.A.[c. X., M.E.B., İstanbul, 1966, s. 486-493]
- 2- Tuğrul I, İ.A. [c. XII/2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 1988, 14-19]
- 3- Tuğrul II, İ.A. [c. XII/2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 1988, 19-25]
- 4- Tuğrul Bey, İ.A. [c. XII/2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 1988, 25-41]

Kıtap Tenkidleri:

- 1- *Selçuklu Devri Türk Tarihi Araştırmaları, I:* Büyük Selçuklu İmparatorluğu Melikşah Devrine Dair Bir Eser Münasebetiyle (Prof. İbrahim Kafesoğlu'nun Yazdığı, "Melikşah Zamanında Büyük Selçuklu İmparatorluğu" adlı eserin tenkidi) Belleten, XVIII/68 (1953), s. 557-604.
- 2- *Selçuklu Devri Türk Tarihi Araştırmaları II:* Selçuklu Devri Teşkilâtına Dair Bir eser Münasebetiyle (Dr. Horst'un yazdığı "Die Staatsverwaltung der Grossalguken U. Harezmsahs, Wiesbaden, 1964" adlı eserin tenkidi) TAD, C. II, 51964), s. 303-380.

- 3- Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Bibliyografya Dergisi, C. IV (1972), s. 205-212.
- 4- *Türk Dünyası El Kitabı*, T.K.A.E., Ankara, 1976. Milli Kültür, I/7, 1977.
- 5- *Mevlana*, Tercüman Gazetesi, 6 Mart, 1973.

Tebliğler:

- 1- Economic Policy of the Anatolian Seljuks (Anadolu Selçuklularının Ekonomik Politikası), Presented at the III. Congress of the History of the Social and Economic Life of Turkey on August 1983. Princeton University, USA; "*Türkiye Selçukluları Devleti'nin Ekonomik Politikası*", Belleten, 50/198 (1986), s. 613-620.
- 2- Did the Seljuks have a Specific Economic Policy of Their own? (Selçukluların Kendilerine Mahsus İktisadi Siyasetleri Var mıydı?), Presented at the II. Turcology Congress, Milli Kültür, I/12 (1979), s. 65-67.
- 3- The-Vakfiyes-Dead of Trust-as Source on the Seljuk Period (Selçuklu Devri Kaynakları Olarak Vakfiyeler), The Congress "Studi Pre-ottomani E Ottomani", Napoli-İtalya, 1976, pp. 153-163.
- 4- Neve Arbeiten in der Türkei zur Geschichte der Seldschuken, Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischer Gesellschaft, II/8 (1962), pp. 419-421.
- 5- Some Consideration about the social life of Turks during the Seljugid Periods (Paris XIX. Oriyantelistler Kongresi),
- 6- Türkler ve Demokrasi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 50. Yıl Konferansları, (Ankara), 1976, s. 151-159. [Türkler ve Demokrasi, Milli Kültür, 1 (6), 6.77, s. 11-15]
- 7- *Selçuklular Zamanında Beslenme Sistemi*, Türk Mutfağı Sempozyumu, (Ankara, 31.10-1.11.81), 1982, s. 35-45.
- 8- *Büyük selçuklu İmparatorluğu*. Tarihte Türk Devletleri Sempozyumu (Ankara, 20-22.5.85), 1985, s. 38-39.
- 9- *Selçuklu Ordusu*, X. Türk Tarih Kongresi, T.T.K. Basımevi, Ankara, 1991, s. 1059-1068.

Atatürk İle Alakalı Makaleler:

- 1- *Yeni Türkiye'nin Doğuşu Hakkında Bazı Mülahazalar*, Türk Kültürü, 6 (66), 4.68, s. 1-5. Almanca Tercümesi: Eialge Bemergungen Über dem Geburt der Neven Türkei, Kultura Turcica.
- 2- *Atatürk İlkeleri ve İnkulâp Tarihi Nasıl Ele Alınmalıdır?*, Milli kültür, (43), s. 2-9.
- 3- *Atatürk'ün Kültür Siyaseti*. Milli Kültür, 2 (6/8), II. s. 10-13 Bibliyografya.
- 4- *Atatürk'ün Yeni Türkiye'yi Kurarken Dayandığı Temel Fikirler*, Milli Kültür, 2(3/5), 8/10.80. 6-8 Bibliyografya.
- 5- *Atatürk İlkeleri ve İnkulâp Tarihine Giriş ve Metodoloji*. Türk Kültürü, 21(242), s. 61-70.

- 6- *Atatürk'ün Kültür Siyaseti*. Öğretmen, 19 (214), 11.66, 7-10; Önsya Mecmuası, 2 (20), 4.67, 4-518; Türk Kültürü, 5 (49), s. 10-15; Milli Kültür, II/6,7,8, (1981), s. 10-13.
- 7- *Atatürk'ü Anlamak*. Milli kültür, I/11 (1977), s. 8-9.
- 8- *Atatürk'ün Büyüklüğü*, Atatürk Haftası Armağanı, Atatürk Dizisi Sayı: 22 (10 Kasım 1989), s. 19-32.